

Donáth Mirjam

Mások álma

Donáth Mirjam

Mások álma

ATHENAEUM

Copyright © Donáth Mirjam, 2017

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Telefon: 1-235-5020
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado
athenaeum@lira.hu

ISBN 978 963 293 476 1

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámin
Felelős szerkesztő: Peiker Éva
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Borító: Mohamed Nur
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Az egyetemtől kapott nagy fejú kulcs megbillent a 74-es számú ház bejáratának kulcslyukában. Utána kellett kapnom az ajtónak, mert túl nehéz volt ahhoz, hogy a kulcsot tartó kéz egyedül kinyissa. Szűk lépcsőházba léptem. Nem is volt ott más, csak egy meredek lépcső. Fiatal, gyermektelen, mozgásukban nem korlátozott diákok lakták a *walk-up* mind a négy emeletét. Két fordulót másztam a lakásig. Csengettem. Senki sem nyitott ajtót. Bátortalanul, a váratlan vendég zavarával léptem be. A szemmel láthatólag frissen rendbe hozott, hajópadlós lakás nem lehetett nagyobb negyven négyzetméternél: közepén konyha-nappali-fürdő, bal végén egy szoba, jobb végén egy másik szoba. A nagyobbik szoba romantikus fehér bútorairól és vadrózsaszín takaróiból kikövetkeztettem, hogy a lakótársam lány, valamint hogy a kisebbik szoba lesz az enyém. Csakhogy azt egy gumimatrac foglalta el. Körülötte túzarsákok és piszkos ruhák, el sem lehetett jutni tőlük a picike ablakig. Lujzi előre figyelmeztetett, hogy New Yorkban lakást kapni kellemetlen meglepetésekkel teli tortúra, amit annak tudatában, hogy az egyetemtől kapok szállást, nem vettem komolyan. Egészen addig, amíg a szobába lépve be kellett látnom, hogy nem fogok tudni csak úgy beköltözni. Elkedvetlenedtem.

A buszra, amely Lujzihoz vitt a Washington Square Parkhoz, új lakásomtól öt perc sétára tudtam felszállni, a Central Park északi oldalán. Útja végig a park mellett vitt a Fifth Avenue-n, az Upper East Side-i

múzeumnegyeden át, luxusházak alatt, mint amilyen Jackie Kennedy rezidenciája volt valaha abban a 17 emeletesben, amely alig 12 lakásnak adott otthont. Azután elhagyta a parkot, a Rockefeller Center Atlas szobrát, a Bryant Park oroszlanos könyvtárát, az Empire State Building tornyát. A busz a legkiválóbb turistaalkalmatosságnak bizonyult, mert köztem és Lujzi között mind a száz sarkon megállt, és akkor, az első New York-i napomon még turista voltam, és nem siettem. Magamba fogadtam a tobzódó színeket, a furcsa szagokat, a forró embertömeget, és mire Lujzi házához értem, amelynek bejáratát nyájas kapus nyitotta tágra előttem, és amelyben Lujzinak köszönhetően a csomagjaim és egy vetett ágy vártak, elszállt a rosszkedvem is.

– Illegális lakásfoglalók – magyarázta Lujzi leendő szobám megszállóiról a széles tetőterazon, ahol vacsorához terített. Alattunk tizennégy emelettel sorra felkapcsoltak a Washington Square Park lámpái. Velünk szemben, a park déli oldalán óriásként tornyosult a Bobst könyvtár, és én nem tudtam levenni róla a szemem: üvegfalán keresztül az esti kivilágításban tisztán látszó, tizenkét emelet magasan sorakozó könyvek műalkotássá tették a vörös homokkő épületet, mely a park körüli utcákban berendezkedett New York University láthatatlan campusának a szívét jelentette.

– Van töltött paprika, ha érdekel – szakította félbe magát Lujzi. – Meg tökfőzelék. A tökfőzelékhez van rántott hús, a töltött paprikához tört krumpli petrezse-

lyemmel. Hozd neki az almafröccsöt – nézett a férjére.
– Nekem csak egy fröccsöt, vagy rendes bort!

Fiatal, jó kiállítású férje, a harmadik a sorban, almafröccsöt tett elém, és elhárította, hogy csatlakozzon hozzánk. Magas, békés ember volt, felváltva beszélt angolul, magyarul és franciául. Amikor végül mégis leült közénk néhány percre, minden megszólalásával felesége véleményére kontrázott rá, és én arra gondoltam, milyen szerencsés Lujzi, hogy férjében a legnagyobb rajongóját tudhatja.

Lujzi tősgyökeres magyar-New York-i úrinő volt. Magasan képzett, négy nyelven anyanyelvi szinten beszélő első generációs bevándorló, akit még Magyarországon ismertem meg, mint a New York University nyelvészprofesszorát. Az apró termetű asszony az évek múlásával egyre inkább emlékeztetett arra a kislányra, aki mosolygós mogyorószín szemével nézett ránk *walk-in closet*jének fényképekkel díszített faláról. A *walk-in closet* volt a New York-i nő Ferrarija. Lujzi, Gertrude Stein után szabadon, gyakran rendezett irodalmi szalonokat a hányatott sorsú New York-i magyar értelmiség számára tágas lakásában, melyet régi és modern festmények egyaránt díszítettek, de amelyet biedermeier bútorok és a klasszikus stílus uralt. Máskor, mint az ablaka alatt a Fifth Avenue-n dőbörgő éves LGBT-felvonuláskor, New York meleg értelmisége gyűlt nagy-szabású *brunch-tálaktól* roskadozó ebédlőasztala köré,

melyekbe saját kezűleg készítette a finomságokat. Különösen kedvelte a francia konyhát. Ilyen alkalmakkor a férje gyümölcsfröccsöt és limonádét szolgáltat fel hosszú kristálypoharakban. A vendéglátásnál Lujzi csak tanítani szeretett jobban.

– Szóval a lakótársad albérlői vették birtokba a szobádat. – Hevesen gesztikulált. – Ez egy nagyon New York-i probléma.

– Al-albérlők?

– *Subletters*. Ha a bérlő elutazik, kiadja a bérletét, hogy ne veszítse el a helyet, de ne is menjen tönkre a fenntartásában.

Nem sejtettem még, milyen költséges és megalázó tapasztalatok során ég majd felejthetetlenül a szótáramba a *subletting* fogalma.

Felnéztem Lujzira, és mint mindenkit, akire felnézek, azonnal megkedveltem. Úgy látszott, ő is kedvel engem, legalábbis úgy bánt velem és Márkkal, mint tanítható, szép jövőjű gyerekekkel, és önkéntesen vállalt mentori feladatkörét komolyabban vette, mint két amerikai egyetemem összes professzora együttvéve. Első dolga volt, hogy még kiérkezésem előtt összekössön Márkkal, aki két évvel előttem, huszonhárom évesen költözött Budapestről New Yorkba. Márk várt rám a Kennedy repülőtér üdvözlő tömegében. Ő volt ott az egyetlen fekete, aki magyarul beszélt.

„Szombaton vagy vasárnap lesz egy buli” – mondta köszönés helyett, és amint megszólalt, elmosódott a ket-

tőnk közötti „színszakadék”. Született magyar srác volt, akinek történetesen afrikai volt az apja. Széles mosolya fülig ért. Soha nem voltam még vadidegennek olyan há-
lás, mint akkor neki, amikor felajánlotta a bőrröndöm számára a karját, számomra pedig a barátságát, mert azok közé az emberek közé tartozott, akik nem félnek mindenüket megosztani a másikkal. Őt az apja hívta New Yorkba, akivel tizennyolc év után találkozott újra, és akivel, mire megérkeztem, újra megszakadt a kapcsolata. Neki sem volt senkije Lujzin kívül, de akinek Lujzija volt, annak mindene volt New Yorkban.

Lujzi tanácsára a lakásba férfikísérettel, azaz Márkkal az oldalamon tértem másnap vissza. Márk, mint addigi rövid ismeretségünk 48 órája alatt mindig, jött és segített. Szerencsére a *walk-up* kegyetlen lépcsőin való bőrröndcipelésen kívül nem akadt kihívása. Az egyetemi szobámat elfoglaló al-albérlők – a lakótársam szobáját bérlő lány meg a szerelme és egy barátjuk – készségesen áthurcolkodtak a lakás másik felébe. Apró szobámmal hamar megbékéltem, bekuckózni ugyan nem lehetett a szűk ablakba, de legalább délelőttönként érte valamicske fény, és nem tűzlépcsőre nézett, mint a lakótársamé. A tűzlépcsőre néző ablakokat ugyanis rácsok fedték, jelezve, hogy a lakók váratlan látogatóktól tarthatnak. Lövéseket ugyan csak egyszer hallottam a környéken a tanév alatt, egy másik esetről (ami az utcám és az egyetem közötti sötét Morningside Parkban történt, ahol egy szeptemberi délután, fél 5 tájban

fegyvert szegeztek egy diákra, és elvették a hátizsákját), csak az egyetemen hallottam, e-mailt kaptunk róla azzal a tanáccsal, hogy vegyük igénybe az egyetem éjjeli buszait, valamint *escort* autóit, melyeket este 8 és hajnali 3 óra között lehetett a campushoz rendelni.

You totally live in the ghetto area – mondta osztálytársnőm, Catherine együttérző hangon, miután lesétálta a szobáink közötti tizenkét utcát. Lassan ért hozzám, a nyugati partiak életélvezetének súlyát cipelve, de végig az Upper West Side északi, Morning Side Heights csücskében maradt, így megállapítása éppoly távol állt a valóságtól, mint amilyen távol a 108. utca esett Dél-Brooklyn szegénynegyedeitől. Catherine jó újságíró módjára szeretett túlozni, jó kaliforniai módjára pedig egyszerre csodálta és félte New Yorkot, a kettő között megannyi *OMG!* felkiáltással. Töretlen panaszkodása és ámuldozása rendkívül mulatságos volt, ahogy az én rendíthetetlen New York-szkepszisem meg őt szórakoztatta. Egy csapásra barátnők lettünk. Bár Catherine sokszor eszembe juttatta a Pulitzer-díjas újságíró, Mary Schmich tanácsát, miszerint *próbáld ki New Yorkot, de hagyd ott, mielőtt megkeményítene; próbáld ki Kaliforniát, de hagyd ott, mielőtt elpuhítana*, azért egy-egy hosszú nap után esténként én is a táskám mélyére süllyesztettem arany karikafülbevalóimat, az arcomba húztam a sapkám, és remegő gyomorral gyalogoltam le a tíz utcát az egyetem és a lakás között. S bár a félelem idővel eltűnt, az óvatosság megmaradt. A sors

fintora, hogy bár hét év alatt többen is kifosztottak, rablóim egyike sem az utcán rontott rám, csuklyával a fején.

Ami Catherine-t megrémiszhette az utcámban, az a dzsentrifikáció szemmel látható hiánya volt, ami a Columbia terjeszkedése következtében az egyetem körüli utcákban virágzott, de a 108. utca Harlemmel határos részét 2008-ban még nem érte el. A *crowd*, azaz a környék lakóinak többsége fekete volt. A határvonalat a tehetős, fehér Upper West Side és a szerény, fekete Harlem között a 110. utcánál kezdődő Morningside Park jelentette. A parkon keresztül tíz perc alatt jutottam az egyetemre Amerika óriási katedrálisa, a St. John the Divine háta mögött, az árnyékában meghúzódó kis katolikus kápolna, a Church of Notre Dame mellett a 114. utcába térve, ott átvágtam az Amsterdam Avenue-n a St. Luke's kórház előtt, amelynek falára a sarkon annak az első évnek a novemberében egy gördeszkás fiú felragasztott egy matricát. A fiú arca ragyogott, csakúgy, mint a járókelőké, akik szemtanúi voltak az akciónak. Többek szemében könny csillogott. A matricán egy fekete fiatalember rajzolt arcképe látszott, tekintete erőtől sugárzó, alatta felirat: *Hope*. A matricát a következő hét évben nem kaparta le senki. Valaki belekaristolott ugyan egy ikszet, de drasztikus indulattal nem találkozott.

A 114. utcából a campus sétányára léptem. Az ösvény az egyetem Pantheonhoz hasonló főépületéhez vitt,

mely olyan méltósággal terült el a campus közepén, mint az egyetem atlétikai csapatának jelképe, egy testes oroszlán, ami szobor alakban őrizte több ponton is a kertet. A főépület oromzata azt hirdette, „könyvtár”, pedig a görög oszlopsor már régen nem könyveket rejtett, csak az egyetem rektorának dolgozószobáját. Nagytermében államelnökök, miniszterelnökök és Nobel-díjasok tartottak előadásokat. Kint a lépcsőkön, a tenyeres-talpas Pallasz Athéné-szobor lábánál szintén kiválasztottak ültek, fiatalok, akik arról álmodtak, hogy egyszer ők tartanak majd beszédet az impozáns épület nagytermében, és akik ezért az álomért készen álltak mindenre: leendő osztálytársaim közül tízen. Zavarban voltam, amikor hozzájuk léptem, sokáig le sem vettem a szemem a szobor palástjának redőiről. Mégsem tűnt fel a kőbagoly Athéné palástjának kőfodrai között. Már a diplomaosztó után olvastam valahol, hogy az egyetem hagyományai szerint aki az osztályából elsőként találja meg a szobron Athéné istennő baglyát, az képviselheti az osztályt a diplomaosztón, ami hatalmas kitüntetésnek számít, és általában a legjobb eredményt elért diák privilégiuma. Talán a dekoratív ázsiai-amerikai lány, a mindig mosolygó, naparcú, mandulaszemű osztályvezérünk sem tudott ennek a kis bagolynak a létezéséről, mindenesetre festői látványt nyújtott, amikor az év végén színes virágkoszorúval a fején elbúcsúztatta a tanévet, és az óriási liliomfejek alatt könnyben ázott kerek arca.